

УДК [343.985]

Дударець Руслан Миколайович –
заступник начальника Головного слідчого
управління Національної поліції України

Ruslan M. Dudarets –
Deputy Chief of Staff investigative department
of the National Police of Ukraine
(10 Street Bogomolets, Kyiv, 01601, Ukraine)

Типові слідчі ситуації на початковому етапі розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань

У статті проаналізовано поняття та класифікацію слідчих ситуацій, що складаються на початковому етапі розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Практичне значення цього питання полягає у тому, що розуміння типової слідчої ситуації допомагає слідчому правильно її оцінити та спланувати напрями її вирішення. Зокрема, слідчий має можливість побудувати найбільш вірогідні слідчі версії, встановити обставини, що мають значення для кримінального провадження, визначити обсяг й послідовність проведення слідчих (розшукових) дій та напрями подальшого розслідування.

Ключові слова: типова слідча ситуація, воєнізовані формування, збройні формування, досудове розслідування, слідчий.

В статье проанализированы понятие и классификация следственных ситуаций, складывающихся на первоначальном этапе расследования создания не предусмотренных законом военизированных или вооруженных формирований. Практическое значение данного вопроса заключается в том, что понимание следственной ситуации помогает следователю правильно ее оценить и спланировать направления ее разрешения. В частности, следователь имеет возможность выдвинуть наиболее вероятные следственные версии, установить обстоятельства, имеющие значение для уголовного производства, определить объем и последовательность проведения следственных (розыскных) действий и направления дальнейшего расследования.

Ключевые слова: типичная следственная ситуация, военизированные формирования, вооруженные формирования, досудебное расследование, следователь.

R.M. Dudarets Typical Investigative Situations at the Initial Stage of Investigating the Creation of Non-Statutory Paramilitary or Armed Formations

The article analyzes the concepts and classification of investigative situations that are formed at the initial stage of the investigation into the creation of non-statutory paramilitary or armed formations. An important place in the periodization of the investigation process is quite right belongs to the initial stage. The quality of investigation of the crime during this period depends on from the correct choice of the direction of investigation, forensic and procedural means and methods, the conducting of the necessary investigative (search) actions. Instead, errors at the initial stage, incorrect assessment of the investigative situation, and other gaps in investigative activities are highly likely to adversely affect the establishment of credible evidence in criminal proceedings. The practical significance of this question is that understanding the typical investigative situation helps the investigator to properly evaluate it and to plan directions for its resolution. In particular, the investigator can construct the most probable investigative versions, to establish the circumstances relevant to the criminal proceedings, to determine the scope and sequence of the investigative (search) actions and directions of further investigation.

It is noted that building effective recommendations in investigating a specified category of crimes is only possible considering the situational approach. This gives the opportunity to develop the most specific algorithm of actions of the investigator. It is proposed to use the information component as the criteria for typing

investigative situations, namely the availability and nature of information about the main circumstances of the crime. According to each situation, the algorithm of the investigator's actions is developed, in particular, the procedural actions that need to be carried out in solving each typical investigative situation, their purpose and sequence of conducting are substantiated, and the means that are used to achieve a positive result are highlighted. Attention is drawn on the importance of carrying out the search measures aimed at establishing all the facts and circumstances of the crime

Keywords: *typical investigative situation, paramilitary formations, armed formations, pre-trial investigation, investigator.*

Постановка проблеми. З початку збройного конфлікту на сході України та проведення антитерористичної операції особливої актуальності набуло виявлення й розслідування фактів створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. В умовах суттєвого збільшення кількості матеріалів, що знаходяться у провадженні слідчих Харківської, Донецької, Луганської та інших областей України, нагальною є розробка методики розслідування цього виду злочинів та підготовка криміналістичних рекомендацій для практичних працівників органів досудового розслідування. Під час розслідування цієї категорії злочинів слідчі повинні знати та вміти визначати типові слідчі ситуації й основні напрями, пов'язані з розробленими криміналістикою програмами їх вирішення, володіти ґрунтовними знаннями щодо тактики проведення окремих процесуальних дій та тактичних операцій, щодо прийняття проміжних та підсумкових процесуальних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями поняття та природи слідчої ситуації займалася значна кількість науковців як вітчизняних, так і зарубіжних. До них можна віднести праці В. П. Бахіна, О. В. Батюка, В. І. Галагана, В. К. Лисиченка, В. В. Логінової та інші. Питаннями слідчих ситуацій, що складаються під час розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань займалися В. І. Василичук, В. А. Робак, М. В. Семикін, В. М. Серватюк.

Невирішені раніше проблеми. Відсутність методики розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та розроблених методичних рекомендацій свідчать про актуальність окресленої проблеми та потребу її подальшого комплексного дослідження.

Метою статті є виділення на підставі аналізу слідчої практики типових слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань і відповідних алгоритмів дій слідчого, спрямованих на їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Слідчі ситуації виконують в криміналістиці важливу функцію ситуаційного підходу до розслідування кримінальних правопорушень, виступаючи саме умовами розслідування, що суттєво впливають на вибір та застосування засобів і прийомів збирання доказів [1, с. 71]. Залежно від типовості слідчої ситуації, що неодноразово мала місце у практичній діяльності з розслідування злочинів, слідчий має реальну можливість скористатися криміналістичними рекомендаціями, спрямованими на її вирішення.

Поняття слідчої ситуації є узагальненим і фактично охоплює два поняття: типової та конкретної слідчої ситуації в кримінальному провадженні. Типовим ситуаціям розслідування злочинів, пов'язаним зі створенням НЗФ, властива низка характерних особливостей, на відміну від ситуацій, що виникають під час розслідування злочинів, вчинених іншого виду організованими злочинними угрупованнями, а саме:

– розслідування ускладнене протидією з боку співників затриманих, які знаходяться на свободі, спробами перетворити ситуацію на більш сприятливу для НЗФ;

– склад учасників за національністю (наявність бойовиків інших держав);

– в інформаційній основі таких ситуацій більше оперативно-розшукової інформації, ніж відомостей, одержаних з процесуальних джерел;

– нерідко відомості про наявні докази стають відомі членам НЗФ через корумповані зв'язки у правоохоронних органах;

– неможливість забезпечення збереження таємниці досудового слідства від членів НЗФ, які залишилися на волі, та його керівництва;

– наявні у слідчого засоби для забезпечення безпеки потерпілих і свідків є досить обмеженими;

– рівень підготовки слідчих і оперативних працівників з розслідування злочинів, вчинених саме НЗФ;

– засудження лише окремих членів НЗФ. У таких ситуаціях члени НЗФ, що залишилися на волі, відновлюють свій склад та через деякий час, як правило, продовжують свою злочинну діяльність.

Слідчі ситуації можуть бути диференційовані за різними підставами, що виникають під час розслідування злочинів, пов'язаних із створенням НЗФ.

Ситуації по етапах розслідування припустимо поділяти на ситуації стратегічного й ситуації тактичного характеру.

До ситуацій стратегічного характеру, на думку низки авторів, належать такі з них, які містять у собі незалежні від слідства позитивні або негативні фактори, що полегшують або ускладнюють, або навіть роблять неможливим повне встановлення напрямів злочинної діяльності, зокрема НЗФ, а також вирішення усіх основних завдань розслідування його діяльності та ліквідації. Найчастіше такі фактори пов'язані із впливом на хід розслідування різноманітних політичних, міжнародних, правових, національних і інших обставин аналогічного рівня, а також корумпованих зв'язків злочинців. Такі фактори нерідко роблять слідчого заручником політичної або міжнаціональної боротьби, недосконалого кримінального та кримінального процесуального законодавства й інших незалежних від нього складних зовнішніх обставин. Водночас, ці обставини можуть здійснювати й позитивний вплив.

Ситуації тактичного характеру не спроможні суттєво вплинути або зробити неможливим вирішення стратегічних завдань розслідування, проте, і вони можуть ускладнити або полегшити досягнення його важливих проміжних цілей. Наприклад, згода одного із затриманих членів НЗФ на співпрацю зі слідством може полегшити процес подальшого розслідування. Але проведення невдалих

тактичних операцій здатне серйозно ускладнити хід проведення досудового розслідування.

Слідчі ситуації, продовжують вказані автори, також можна поділити за ступенем можливості впливу на них: повністю керовані, частково керовані й не керовані.

Перші ситуації, у свою чергу, можна розділити на ситуації, керовані оперативно-розшуковими заходами, і ситуації, керовані процесуальними засобами, що виникають під час розслідування. Ці ситуації найчастіше є типовими.

Частково керовані ситуації виникають, коли вплив на них і прогнозування їх подальшого розвитку обмежений. Такими найчастіше бувають ситуації із приблизно однаковим змістом у них типових ознак. Це більш складні для слідства ситуації, що вимагають нестандартного підходу до їхнього вирішення, ніж типові ситуації. Тут можуть бути застосовані, наприклад, організаційно-управлінські й психологічні засоби й прийоми [2, с. 532]. До таких організаційно-управлінських засобів впливу на ситуації розслідування, на думку К. Ю. Бобріка, припустимо віднести ініціювання різного роду зовні звичайних відомчих і позавідомчих контрольно-ревізійних перевірок. Особливо ефективними такі засоби бувають під час регулювання складних ситуацій розслідування, де організаційно-управлінський контроль – справа звичайна й може не викликати особливої підозри у членів угруповання, що викривається [3, с. 118–119]. За допомогою проведення таких засобів існує імовірність змусити членів НЗФ змінити лінію поведінки й відповідно виявити себе, що дозволить надалі контролювати цю діяльність.

Слід звернути увагу, що у чинному КПК України відсутні норми, які б передбачали звернення до слідчого судді з клопотанням про призначення ревізії та перевірки та підстави для такого звернення. Цей порядок був розроблений з урахуванням положень Кримінально-процесуального кодексу України в редакції 1960 року, нині є застарілим та таким, що не відповідає дійсному стану речей. Тож існує нагальна потреба розробки нового порядку призначення ревізій та взаємодії між правоохоронними органами під час її проведення, який би відповідав змінам, що відбулися у кримінальному процесуальному

законодавстві України. З огляду на зазначене, доцільно внести зміни до КПК України, як варіант – до розділу II «Заходи забезпечення кримінального провадження», який би чітко регламентував дії учасників кримінального провадження щодо призначення, проведення та продовження строків проведення ревізій фінансово-господарської діяльності установ, підприємств та організацій [4, с. 38–42].

Розслідування злочинів як динамічна процесуальна діяльність є процесом переходу від початкових ситуацій інформаційної невизначеності до наступних, пов'язаних з накопиченням обсягу доказів під час розслідування кримінальних проваджень. На кожному етапі досудового розслідування така робота являє собою систему слідчих ситуацій, що постійно видозмінюються [5, с. 71]. Всі слідчі ситуації, що виникли під час розслідування злочинів аналізованого виду, можна поділити на ситуації, що склалися на початковому та на наступному етапах розслідування. Початковий етап розслідування є найбільш відповідальним, оскільки саме на ньому закладають судову перспективу кримінального провадження з огляду на можливість природного зникнення чи умисного знищення слідів злочину. Можливість виокремлення типових слідчих ситуацій на цьому етапі спричинена повторюваністю початкової інформації про певний вид злочину, яку вносять до ЄРДР і яка служить підставою для початку досудового розслідування [6, с. 30].

Як правило, на початку досудового розслідування слідчому відомі лише деякі фактичні дані, що вказують на ознаки злочину. У зв'язку з цим виникає природне протиріччя між знанням і незнанням, специфічне співвідношення відомого і невідомого, під час якого шукане прямо не дано і безпосередньо у вихідній інформації не міститься, але знаходиться в неоднозначному, можливішому зв'язку з вже встановленими фактами, якоюсь мірою обмежуючому пошук рішення слідчим. Така ситуація отримала назву проблемної і є властивою більшості кримінальних проваджень на початковому етапі розслідування [7, с. 14]. На кожному наступному етапі розслідування таких завдань (проблем) з багатьма невідомими стає все менше і менше, але вони вимагають свого вирішення доти, поки справа не буде вичерпно дослідженою [8, с. 55].

Під час проведення нами анкетування 185 слідчих з питань методики розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань було досліджене питання щодо типовості слідчих ситуацій, які традиційно найчастіше виникають на початковому етапі розслідування злочинів. До них належать, для прикладу, наявність відомостей про: а) створення незаконного формування, встановлення його виконавців, виявлення матеріальних слідів злочину; б) створення незаконного формування, про його виконавців, наявність матеріальних слідів злочину, але відсутність інформації про те, хто саме створив це формування; в) створення незаконного формування, наявність матеріальних слідів злочину, але відсутність інформації про те, хто саме створив це формування і приймав у ньому участь; г) організатора збройного формування та його учасників, але відсутність інформації про матеріальні сліди злочину; г) організатора збройного формування, але відсутність відомостей про створене ним незаконне формування та його учасників. За умовами анкетування, можливими були один або декілька варіантів відповіді, а якщо жоден з запропонованих варіантів не відповідав думці опитаних, вони могли дописати своє бачення щодо цього питання. Під час узагальнення результатів опитування встановлене відхилення проанкетованих слідчих від усталених підходів щодо визначення типових слідчих ситуацій та встановлені такі з них, що залежать від наступних факторів:

– чи перебувало НЗФ, діяльність якого розслідують, під контролем оперативних працівників або про нього стало відомо під час виявлення злочину, вчиненого його членами;

– чи затримані всі члени відомого НЗФ на початку досудового розслідування або лише декілька його рядових виконавців;

– чи були виявлені ознаки НЗФ на початку досудового розслідування або наприкінці початкового етапу.

У *першій* типовій слідчій ситуації, коли НЗФ, діяльність якого розслідують, перебувало під оперативним контролем правоохоронних органів до початку розслідування, найчастіше:

– встановлюють структуру НЗФ;

– ведуть облік інформації, що поступає про факти можливого фінансування НЗФ;

– складають детальну карту – схему розташування блокпостів;

– проводять моніторинг Інтернет-видань з метою отримання інформації про активних учасників НЗФ та осіб, які їх підтримують;

– виготовляють фотокопії документів, що стосуються діяльності НЗФ;

– встановлюють реквізити банківських рахунків, призначених для фінансування НЗФ;

– здійснюють моніторинг телефонних розмов;

– відпрацьовують осіб, які отримували будь-які вантажі з території України та з-за кордону у поштових підприємствах і службах доставки на причетність до участі у діяльності НЗФ;

– аналізують соціально-політичну ситуацію, зокрема, вивчають тенденції проведення масових акцій, результати соціальних опитувань населення у регіоні щодо бажання опитаних взяти участі у діяльності НЗФ;

– виявляють предмети і документи, що можуть стати речовими доказами у кримінальному провадженні, зокрема, зброю, вибухівку, підроблені гроші, електронні платіжні картки, майно, викрадене під час вчинення злочину або нажите злочинним шляхом, символіку приналежності до НЗФ тощо.

У результаті накопичують матеріал, що дозволяє провести операцію по затриманню членів НЗФ на місці вчинення злочину. Натомість якщо розслідування починають з виявлення злочину за ознаками злочинної діяльності НЗФ, яке невідоме правоохоронним органам, то в цих випадках, поряд з розслідуванням цього злочину, як правило, доцільно провести ОРЗ з метою виявлення реальності існування НЗФ, перевірки та документування його діяльності з метою отримання необхідної для розслідування інформації.

Після отримання загального уявлення про наявність НЗФ, слідчі і оперативні підрозділи повинні спрямувати свої зусилля на пошук доказів, що підтверджують розподіл ролей між його членами, а також забезпечити виявлення всіх вчинених ними злочинних дій. Ефективним у цьому випадку буде проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Завдяки ним, за

даними, які наводить М. А. Погорецький, розкривають та розслідують понад 85 % тяжких й особливо тяжких злочинів, а вчинених в умовах неочевидності, організованими злочинними угрупованнями, проти основ національної безпеки – 100 % [9, с. 271].

Водночас, вивчення нами матеріалів кримінальних проваджень щодо створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань показало, що зібраним під час розслідування доказам не вистачає системності, інформації – обліку, а правовій основі – належного регулювання. Адже результати розслідування можуть створити основу для відстоювання позиції України у Європейському суді з прав людини, у Міжнародному суді ООН, у Міжнародному кримінальному суді. Кожне заявлене порушення має бути підкріплено належними доказами, щоб не виникало питань щодо заперечення діяння. А для цього важливо, щоб під час збирання доказів були дотримані вимоги тих же міжнародних інстанцій [10].

Отримані оперативним шляхом дані, відповідно до абзацу другого частини 2 статті 99 КПК України, є документами та можуть бути використані в кримінальному провадженні як докази. Для цього потрібно процесуально закріпити одержані відомості під час проведення процесуальних дій, зокрема, допиту підозрюваних, свідків, потерпілих, огляду, обшуку, тимчасового доступу до речей чи документів, тимчасового вилучення майна тощо.

Для вирішення *другої* типової слідчої ситуації, після встановлення осіб, причетних до діяльності НЗФ, слідчому спільно з оперативними підрозділами, як цілком слушно зазначає низка авторів, необхідно провести:

– заходи, передбачені статтями 269, 270 КПК України як НСРД у місцях знаходження конкретних осіб або зберігання можливих речових доказів;

– обшуки за місцем проживання потенційних підозрюваних, а також в інших приміщеннях з метою виявлення бухгалтерських, фінансових записів членів НЗФ, підтверджуючих розподіл, використання та адміністрування коштів, які використовувалися для фінансування НЗФ;

– допити учасників НЗФ (командирів, старшин, бійців, бухгалтерів, касирів тощо) на

предмет встановлення періодичності і розміру грошової винагороди, джерел надходження продуктів харчування, обмундирування, ліків, будматеріалів тощо;

– допити посадових осіб підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, які надавали пряму фінансову допомогу, а також сплачували послуги за роботи або товари для НЗФ;

– вилучення документів СПД, по яких є інформація щодо сприяння членам НВФ у здійсненні незаконної діяльності;

– розкриття банківської таємниці, якщо є інформація про участь посадових осіб банків, інших установ або фізичних осіб у фінансуванні НЗФ або використанні можливостей банків для фінансування НЗФ;

– інвентаризації і ревізії у СПД, які сприяли членам НВФ в будівництві інженерно-фортифікаційних споруд (надавали транспорт, техніку, крани тощо);

– затримання у районі проведення АТО осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години [11, с. 63].

Для отримання інформації від особи, яка знаходиться у полі зору правоохоронних органів, вибір тактичних прийомів необхідно здійснювати з урахуванням її особистості та місця в структурі НЗФ. Встановлене за нею спостереження із застосуванням різних технічних засобів фіксації дозволить визначити інших членів НЗФ, місця утримування заручників, зберігання озброєння тощо.

Оскільки розслідування діяльності НЗФ, як правило, починають з розслідування одного з виявлених епізодів, тому необхідно вжити всіх заходів щодо виявлення всіх інших злочинів, вчинених НЗФ, та його спрямованості. Проте, аналіз вивчених нами матеріалів кримінальних проваджень з розслідування створення НЗФ засвідчує, що в більшості випадків справи в суді розглядають лише по одному епізоду злочинної діяльності члена такого формування.

Активна протидія проведеному розслідуванню також створює специфічну ситуацію, що ускладнює роботу органів досудового розслідування. У цьому випадку бажано залучити до співробітництва когось із затриманих, отримати від нього інформацію щодо керівника НЗФ, організаторів окремих злочинних дій, відносин, що склалися між окремими ланками НЗФ тощо. Вивчення нами

матеріалів кримінальних проваджень показує, що особи, які виконують другорядні ролі в структурі НЗФ, як правило, під час досудового розслідування свою вину визнають повністю. Цим має спробувати скористатися слідчий, встановивши з такою особою психологічний контакт з метою отримання найбільш вичерпної інформації про обставини організації та злочинної діяльності НЗФ.

Вказані обставини й фактори є найбільше типовими за своїм впливом на розглянуті дві типові слідчі ситуації, які складаються на початковому етапі розслідування й проведенні першочергових слідчих (розшукових) дій. Надалі, відповідно до змісту *третьої* типової слідчої ситуації, аж до заключного етапу розслідування їх вплив згасає або підсилюється, вступають у дію нові чинники та обставини, що визначають слідчу ситуацію й потребують адекватних дій з боку слідчого.

Серед них виділяють: характер зібраних до певного моменту фактичних даних про діяльність всього або лише частини угруповання, його чисельність й особливості функціонування; кількість виявлених і затриманих членів формування, їх статус; наявність відомостей про те, які ланки угруповання або конкретні члени є найбільш слабкими; ступінь впливу слідства на порушення єдності, взаємозв'язків основних і другорядних членів; готовність з урахуванням реальних умов, забезпечених зібраними оперативно-розшуковими й слідчими даними, ізолювати керівництво формування з метою його послаблення й ліквідації [12, с. 15–24]. Ці чинники, зазначені К. Ю. Бобриком серед особливостей розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації, повною мірою розповсюджуються й на розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

У тих ситуаціях, коли першочергові слідчі (розшукові) дії не дають впевненості, що діє НЗФ, під час розслідування потрібно використовувати криміналістичну методику розслідування того виду злочину, який реально вчинений (вимагання, завдання тілесних ушкоджень, терористичний акт тощо).

Висновки. Таким чином, важливість правильного визначення типовості слідчої ситуації на початковому етапі розслідування створення не передбачених законом

воєнізованих або збройних формувань полягає, насамперед, у можливості визначити обсяг і послідовність проведення необхідних процесуальних дій з метою закріплення наявних фактичних даних у передбачених частиною 2 статті 84 КПК України джерелах доказів. Практичне значення позитивного вирішення цього завдання підтверджене успішною розробкою типових версій щодо створення НЗФ

та їх використанням в умовах дефіциту фактичних даних про сутність і зміст окремих обставин вчиненого злочину з метою визначення основних напрямів розслідування.

Список використаних джерел:

1. Волобуєв А. Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики: монографія. Кривий Ріг. Вид. Р. А. Козлов, 2019. 122 с.
2. Біленчук П. Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. Криміналістика: підручник / за ред. П. Д. Біленчука. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Атіка, 2001. 544 с.
3. Бобрик К. Ю. Методика розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. НАВС. Київ, 2014. 247 с.
4. Дударець Р. М. Актуальні питання призначення та проведення ревізій і перевірок за чинним законодавством України. *Актуальні питання використання можливостей позапланових документальних ревізій та інших перевірок у кримінальному судочинстві*: матер. міжвід. наук.-практ. семінару (Київ, 30 черв. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 38–42.
5. Галаган В. І., Яковенко М. О. Особливості методики розслідування нерозкритих грабежів та розбоїв минулих років: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 256 с.
6. Волобуєв А. Ф., Одерій О. В. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2. МВС України, Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 312 с.
7. Драпкин Л. Я. Общая характеристика следственных ситуаций. *Следственная ситуация*: сб. науч. тр. Москва: Всесоюз. ин-т по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности. 1984. С. 11–16.
8. Балугина Т. С. Следственные ситуации и планирование расследования. *Следственная ситуация*: сб. науч. тр. Москва: Всесоюз. ин-т по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности. 1984. С. 54–58.
9. Погорецький М. А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 270–277
10. Розслідування воєнних злочинів: яка реальність України? URL: <https://helsinki.org.ua/blogs/rozsliduvannya-vojennyh-zlochyniv-yaka-realnist-ukrajiny/>.
11. Василичук В. І., Буряк М. В., Хуторянський О. В. Методика протидії підрозділами національної поліції України фінансуванню створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Київ: Вид-во НАВС, 2016. 78 с.
12. Бобрик К. Ю., Ієрусалимов І. О. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації: методичні рекомендації. Київ: УкрДГПІ, 2014. 100 с.

References:

1. Volobuiev A. F. Mekhanizm zlochyну ta yoho zv'iazok z kontseptualnymy polozhenniamy kryminalistyky: monohrafiia. Kryvyi Rih. Vyd. R. A. Kozlov, 2019. 122 s.
2. Bilenchuk P. D., Lysychenko V. K., Klymenko N. I. Kryminalistyka: pidruchnyk / za red. P. D. Bilenchuka. 2-he vyd., vypr. i dop. Kyiv: Atika, 2001. 544 s.
3. Bobryk K. Yu. Metodyka rozsliduvannia zlochyniv, pov'iazanykh zi stvorenniam zlochynnoi orhanizatsii: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. NAVS. Kyiv, 2014. 247 s.

4. Dudarets R. M. Aktualni pytannia pryznachennia ta provedennia revizii i perevirok za chynnym zakonodavstvom Ukrainy. *Aktualni pytannia vykorystannia mozhyvostei pozaplanovykh dokumentalnykh revizii ta inshykh perevirok u kryminalnomu sudochynstvi*: mater. mizhvid. nauk.-prakt. seminaru (Kyiv, 30 cherv. 2016 r.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 2016. S. 38–42.

5. Halahan V. I., Yakovenko M. O. Osoblyvosti metodyky rozsliduvannia nerokrytykh hrabezliv ta rozboiv mynulykh rokiv: monohrafiia. Luhansk: RVV LDUVS im. E. O. Didorenka, 2013. 256 s.

6. Volobuiev A. F., Oderii O. V. Kryminalistyka: pidruchnyk: u 2 t. T. 2. MVS Ukrainy, Kharkivskiy nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 2017. 312 s.

7. Drapkyn L. Ya. Obshechaia kharakterystyka sledstvennykh sytuatsyi. *Sledstvennaia sytuatsiya*: sb. nauch. tr. Moskva: Vsesoiuz. yn-t po yzucheniu prychny y razrobotke mer preduprezhdeniya prestupnosti. 1984. S. 11–16.

8. Baluhyna T. S. Sledstvennie sytuatsyy y planyrovanye rassledovaniya. *Sledstvennaia sytuatsiya*: sb. nauch. tr. Moskva: Vsesoiuz. yn-t po yzucheniu prychny y razrobotke mer preduprezhdeniya prestupnosti. 1984. S. 54–58.

9. Pohoretskyi M. A. Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii: problemy provadzhennia ta vykorystannia rezultativ u dokazuvanni. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. 2013. № 1. S. 270–277

10. Rozsliduvannia voiennykh zlochyniv: yaka realnist Ukrainy? URL: <https://helsinki.org.ua/blogs/rozsliduvannya-vojenykh-zlochyniv-yaka-realnist-ukrajiny/>.

11. Vasylynychuk V. I., Buriak M. V., Khutorianskyi O. V. Metodyka protydii pidrozdilamy natsionalnoi politsii Ukrainy finansuvanniu stvorennia ne peredbachenykh zakonom voienizovanykh abo zbroinykh formuvan. Kyiv: Vyd-vo NAVS, 2016. 78 s.

12. Bobryk K. Yu., Iierusalymov I. O. Osoblyvosti rozsliduvannia zlochyniv, pov'iazanykh zi stvorenniam zlochynnoi orhanizatsii: metodychni rekomendatsii. Kyiv: UkrDHRI, 2014. 100 s.